דאי לא מצי למימר ליה עקור אילנך שקול וזיל. פירוש לכשיגיע ובלאו טעמא דמכחשי מרעא מי לא משייר מני מ"ל עקור אילנא דעל כרחו לא יעכב האילן בשדהו ועוד שרוצה לזרוע מקום האילן: **מכר אילנות ושייר קרקע.** פ"ה דבב' אילנות איירי דבג' הכל מודין דקנה קרקע כדתנן בהמוכר את הספינה (לקמן דף פפ.) ומוקי לה בגמ' כרבנן ודמי ומוקי לה אפי' כר"ע ולפי זה ריש"ל דקתני שניס אין לו קרקע לא אתי כר"ע וכן מוכח בסוף המוכר את הבית (שם דף עב. ושם) דקתני הקדיש ג' אילנות ממטע י' לבית סאה כו' בזה אמר זה לא הקדיש את הקרקע ופריך (ו) מייה אילימא רבי עקיבא האמר מוכר בעין יפה מוכר וכ"ש מקדיש פי' ואמאי בזה אחר זה לא הקדיש את הקרקע אלמא משמע דקנה אילן אחד נמי קנה קרקע ואין נראה לר"י דהא כיון דהא דתנן בהמוכר את הספינה (שם דף פפ.) קנה ג' קנה קרקע מוקי נמי כר"ע א"כ ע"כ לר"ע בשניס לא קנה קרקע דהכי משמע דוקא ג' קנה קרקע אבל ב' לא קנה קרקע לכן יש לפרש דהא דשמעתין בג' אילנות ואע"ג דבעלמא בג' קנה קרקע שאני הכא דמיירי כגון שאין שם קרקע אלא לצורך האילנות ופירש בהדיא שמשייר הקרקע לעצמו (ו) או בשדה גדול' ואומר בפירוש שכל הקרקע משייר ולכ"ע לא קנה בגוף הקרקע כלום אלא למ"ד מוכר בעין יפה מוכר יכול ליטע אחר במקומו כשיגיע וההיא דהמוכר את הבית ה"פ מני אילימא ר"ע ואליבא דרבנן דר"ש דסבירא להו מקדיש בעין יפה הוא מקדיש הא אמר מוכר בעין יפה הוא מוכר וכל שכן מקדיש ואלא רבנן ואליבא דרבנן דר' שמעון דאמרו במקדיש הקדיש את כולן הרי אומר מוכר בעין רעה מוכר אבל מקדיש בעין יפה מקדיש וכיון דסבירא להו דכולי האי מקדיש בעין יפה (ח) ממכר דאפי' בור ודות שאין הקרקע צריך להם הקדיש כ"ש במקדיש את האילן שהקדיש את הקרקע הצריכה לאילן ואע"ג דבמכר לא מכר את הקרקע ומיהו אההיא דנתר הכי אי אפשר לפרש כן [דקאמר] אלא פשיטא ר"ש ואליבא דמאן אילימא אליבא דר"ע הא אמר מוכר בעין יפה מוכר כ"ש מקדיש ומ"מ יש לפרש בדוחק דפריך מסברא כיון דמוכר בעין יפה מוכר אית לן למימר דמקדיש כל שכן דיותר מעט בעין יפה מקדיש ובאילן אחד נמי הקדיש המקדיש את הקרקע אע"ג דבמכר לא קנה ועוד יש לפרש דלא מכח הקדש זה אחר זה דייק התם דבעין רעה מקדיש אלא דייק מדקתני הקדיש שלשה אילנות ממטע י' לבית סאה הרי זה הקדיש את הקרקע כולה לפיכך כשהוא פודה פודה לפי בית זרע חומר שעורים כו' ואי ס"ל דבעין יפה מקדיש אע"פ שהקדיש את הקרקע ואת האילנות בבת אחת הו"ל למימר דפודה וחוזר ופודה ופודה תחלה את האילנות בשויין וחוזר ופודה את הקרקע לפי בית זרע חומר שעורים כדאמר רב הונא בפרק יש בערכין (ערכין דף יד.) הקדיש שדה מלאה אילנות כשהוא פודה פודה את האילן בשוויו וחוזר ופודה קרקע לפי בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף אלמא סבר רב הונא מקדיש כו' איתיביה ר"נ לרב הונא ופריך ליה מברייתא דהמוכר את הבית ומשני הא מני ר"ש היא דאמר בעין רעה הוא מקדיש והשתא מדקדק לקמן בפשיטות דכולה סוגיא דלקמן אליבא דרב הונא קיימא לטעמיה (פ) דאמרי' במס' ערכין (שם) בעין יפה הוא מקדיש: **אינו** כרם. ואין צריך להרחיק זרע ד' אמות אלא שלשה טפחים בעין (י) כרם יחידי ולענין מי שנטע כרם ולא חילקו אמינו מחזר מן המלחמה: קני

דקא מכחשי. השרשים בקרקע וגם מעכבין את המחרישה ואלו אסיק אדעתיה לשייר לעצמו קרקע סביבות האילנות כדי שלא יוכל הלוקח לערער עליו ולומר כשיבשו אילנותיו עקור אילנותיך שקול וזיל דהא מזקי לארעאי: **לימא ליה.** כשיגיע האילן: **מכר אילנות ושייר קרקע לפניו.** שפירש לו כן האילנות אני מוכר לך והקרקע אני מעכב לעצמי: **פלוגתא דר"ע ורבנן.** בין לרב זביד בין לרב פפא. ובשני אילנות מיירי דבשלשה אילנות הכל מודים דקנה קרקע כדתנן סתמא בהמוכר את הספינה (לקמן דף פפ.) ומוקמינן לה בגמ' (ג) כר"ע ומיהו ריש"ל דקתני גבי שניס אין לו קרקע לאו ר"ע היא כדמוכח בשילהי המוכר את הבית (לקמן דף עב.) והתם פרשינן לה: **לר"ע דאמר מוכר בעין יפה מוכר אית לי.** לגוקא מקום האילנות על הקרקע ליטע אחרים במקומן כשימותו: **לרבנן אין לו.** קרקע ואם ימותו לא יטע אחרים במקומן כדתנן סתמא (פפ) הקונה שני אילנות לא קנה קרקע: **אפי' לרב זביד כו'.** כלומר דרב זביד נמי מלי למימר אליבא דר"ע ולא הויא מילתיה כתנאי אלא כדברי הכל: **ה"מ.** דקאמר רב זביד (ע"פ) אין לו קרקע גבי ב' לקוחות כדפרישית לעיל (שם): **אית לי באילנות.** לא בעלים ולא בפירות: **אית לך בקרקעות.** אפי' במקום האילן וכשיגיע תעקרנו ותלך: **ה"מ.** דיש לו (ב) קרקעות: **גבי שני לקוחות דאמר.** בעל האילנות לבעל הקרקע כי היכי דלידך זבין בעין יפה מה שמכר לך מן הקרקע על מנת להיות הקרקע שלך עולמית היא ופירותיה: **אף לידי זבין בעין יפה.** שאוכל פירות אילנותי לעולם שאם ימותו אטע אחרים תחתיהן דאין אדם חוטא ולא לו למכור לזה בעין יפה ולזה בעין רעה: **אכל הכא.** שעיכב לעצמו כל לגבי עצמו בעין רעה מוכר כדי לשייר לעצמו: **אכלן רלופין.** להני שלשים אילנות כגון שנטועין ט"ו בבית סאה אינה חזקה ואפילו אכלן כולן כל שלא שניס דלא אחזיק כדמחזקי אינשי דאין רואיין לקיים (ג) אלא לעקור ולשרש: **מפקיף לה רבא אלא מעטה.** כיון דמשום דנטועין מחוברין לא הויא חזקה: **האי מישרא.** ערוגה דאספסתא במאי קני לה הרי (ד) זרועה רלופה ואפ"ה אמרי' ברים פירקין (כח:) דהוי חזקה. ומיהו לאו אתקפתא מעליתא היא דהאי אורחיה והאי לאו אורחיה האי מכחיש בארעא טפי והאי לא מכחיש טפי אלא רבא הוא דלית ליה האי סברא ובמילתא בעלמא הוא דמוקי להו לנהרדעי. ויש לפרש אבלן רלופין אינה חזקה שסופן לשרש אותן ולפזר נטיעתן שכן דרך אילנות לנטוע הרבה תחלה ביחד ואחר שגדלו מפזרים אותן הלכך לא הוי חזקה הואיל ולשרש קיימי ואין זו עיקר גידולן ורלויה לדבר דגבי נטיעות אשכחן י' לבית סאה ובאילנות אמרו ג' לבית סאה ועל כרחך נטיעות היו מתחלה והיו י' לבית סאה ואח"כ מיעטום לג' בבית סאה וכן דרך אספסתא כמו כן לזרעה הרבה ביחד רלופין כמו שעושין לכרישין וכרוב ואח"כ עוקרין אותן וממלא מהן ערוגה גדולה והיינו דפריך רבא אלא מעטה האי מישרא דאספסתא כו'. כן נראה בעיני: **אלא אמר רבא.** אי אית לן למימר מידי בלופין הכי אמרינן: **מכרן רלופין אין לו קרקע.** כגון שנטועין יותר מי' בבית סאה דהכא לא אמרי' הקונה שלשה אילנות קנה קרקע דאין זה שדה האילן דלעקור ולשרש קיימא: **על פחות מד' אמות.** שאין בין שורה לשורה אלא ג' אמות אינו כרם והמניח זרע לשם אינו לוקה משום לא תזרע כרמך כלאים (דברים כב) ומותרין באכילה: **האמצעיים.** שורה בין שתי שורות רואין כאילו אינה והוו להו שם אמות בין שורה לשורה. ולעיל נמי גבי מכרן רלופין לרבנן רואין את האמצעיים כאילו אינן ודינן כמפוזרין וגבי מכרן רלופין יש לו קרקע ולר"ש אין לו קרקע והיינו כתנאי דמילתא דרבא תנאי היא כר"ש ולא כרבנן. ובהמוכר את הספינה (לקמן פב:) מפרש כמה יהו מרוחקין יותר מד' אמות ואכתי הוי כרם: **קני ליה.** הלוקח לקרקע: **משיפולא עד תהומא.** שוליו (שמות כח) מתרגמינן שיפולוהי. דלומר כל הקרקע (ה) בשולי האילן להיינו שפת הקרקע עד תהום של קרקע. שאע"פ שדקל יחידי הוא ואתן דאפי' ב' אין לו קרקע ה"מ בביצות האילן הוא דאין לו כלום כמו שיש לג' ביניהן וחולה להן כמלא אורה ואלו אבל אתתיא דאילן מיהא אית ליה דבין דאילן לפירותיו קונה להתקיים מקרקע זו גם אם ימות האילן יטע אחר במקומו. ואשמעינן נמי דאין בעל השדה יכול לחפור תחת האילן אפילו למטה מלאף אמה:

מתקיף

מתקיף

דקמכחשי בארעא שיורי שייר דאי לא שייר לימא ליה עקור (פ) אילנא וזיל מכר אילנות ושייר קרקע לפניו פלוגתא דר"ע ורבנן לר"ע דאמר מוכר בעין יפה מוכר [א]את ליה לרבנן לית ליה לר"ע אית ליה ואפילו לרב זביד דאמר אין לו ה"מ גבי שני לקוחות דא"ל כי היכי דלדידי לית לי באילנות לדידך נמי לית לך בקרקע אבל הכא מוכר בעין יפה מוכר לרבנן לית ליה ואפילו לרב פפא דאמר יש לו ה"מ גבי שני לקוחות דא"ל כי היכי דלדידך זבין בעין יפה לדידי נמי זבין בעין יפה אבל הכא מוכר בעין רעה מוכר אמרי נהרדעי אכלן רצופין אין לו חזקה [ב]מתקיף לה רבא אלא מעתה האי מישרא דאספסתא במאי קני לה אלא אמר רבא [ג]מכרן רצופין אין לו קרקע א"ר זירא כתנאי [ד]כרם שהוא נטוע על פחות מארבע אמות ר' שמעון אומר אינו כרם וחכ"א [ה]הרי זו כרם ורואין את האמצעיים כאילו אינן [ו]אמרי נהרדעי האי מאן דזבין דקלא לחבריה קני ליה משפוליה עד תהומא

מתקיף

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פכ"ד מהל' מכירה הל' ט סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רטו סעי' ו בהג"ה:

עח ב מיי' פי"ב מהל' טוען הלכה ל ועיין במ"מ סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קמח סעיף ל ופביף יח:

עט ג מיי' פכ"ד מהל' מכירה הלכה ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רטו סעיף ז:

פ ד מיי' פ"ז מהל' כלאים הלכה ג ע"ש בכ"מ סמג לאוין רפ טוש"ע י"ד סי' רלו סעיף לג:

רבינו גרשום

אבל אילנות דמכחשי בארעא. שרשים ואין יכול לזרוע תחתיהם מפני שענופין מעכבין מימי המטר שלא ירד עליהן כיון דקא מכחשי ודאי שייר לעצמו מקום האילנות: לר' עקיבא. מכר לו נמי מקום האילנות ואפילו לרב זביד דאמר לעיל להיכא דמכר לשנים שדהו זה החזיק באילנות וזה החזיק בקרקע אין לו לבעל האילנות כלל בקרקע. הני מילי גבי שני לקוחות דהאי טעין לי מכר הקרקע והאי טעין לי מכר האילנות משום הכי אין לו דמצי למימר לו בעל הקרקע לבעל האילנות כי היכי דלדידי כו'. אבל הכא להיכא דמכר אילנותיו לחד ושייר בקרקע לפניו וראי מודה רב זביד דיש לו קרקע מקום אילנות דמוכר בעין יפה מוכר. ורבנן דמפלגי על ר' עקיבא סברי לית ליה ואפ' לרב פפא דאמר לעיל יש לו הני מילי גבי שני לקוחות דמצי למימר ליה בעל האילנות לבעל הקרקע כי היכי דלדידך בעין יפה מכר דלא שייר קרקע לפניו לדידי נמי בעין יפה מכר לי מקום האילנות. אבל הכא היכא דשייר קרקע לפניו מוכר בעין רעה מוכר ולא גמר ומקנה ליה מקום האילנות: אכלן. הני אילנות רצופין. כגון שהיו נטועין בבית סאה אחת ט"ו אילנות דדינייהו להיות י' וחו לא. אינה חזקה דמצי למימר ליה מערער לא החזקת כשאר חיזוקין של אחרים: האי שדה נטועה מישרא דאספסתא. ערוגה מלאה אספסתא שרצופין הן זה עם זה במאי קני ליה: מכרן רצופין. שהיו נטועין יותר ממטע עשרה לבית סאה אין לו ללוקח קרקע דחשוב הוא כיער מה יער לא מכר אלא לעצים האי נמי לא מכר אלא לעצים: שדה כרם. הנטוע על פחות מד' אמות דבין גפנה לגפנה ליכא ד' אמות כדי עבודת הכרם אינו כרם ומותר להביא זרע אחר לשם ואינו עובר. וחכ"א הרי זה כרם ודומין הגפנים אמצעים כאינן הכא נמי סבירא להו לחכמים שרואין אותן שעודפין על מטע י' לבית סאה כאילו אינן ומכר לו את הקרקע ורבי שמעון ס"ל כרבא והיינו כתנאי: משיפולי אילן. היינו מקום תפישת השרשין ועד התהום כל אותו קרקע מכר לו והיינו מדה בינונית של אילן דאי אמרינן קנה בקרקע ברוחב הענפים היינו יותר מדאי ואי אמרינן לא קנה אלא כנגד עובי קורות האילן היינו מעט יותר מדאי אבל משיפוליה היינו יותר מעובי קורת האילן ופחות מרוחב הענפים ובהכי סגי ליה בקרקע:

מסורת הש"ס

(א) כלאים פ"ה מ"ב עירובין ג: לקמן פג. קב:. (ב) ערכין יד:. (ג) ל"ל: כרבנן ותיקי ומיקי לה אפילו כר"ש. כן העתיקו תוס' יומי' תל"ג.

הגהות הב"ח

(א) גב' עקור אילנך שקול חיל: (ב) רשב"ם ד"ה ה"מ דיש לו קרקע: (ג) ד"ה אכלן וכו' לקיים כך אלא: (ד) ד"ה הלי מישרא וכו' הרי זו זרועה רלופה וכו' ואחר שגדלו קצת מפזרים: (ה) ד"ה משיפולא וכו' כל הקרקע משולי האילן: (ו) תוס' ד"ה מכר וכו' ופריך מני אילימא ר"ש: (ז) בא"ד או בשדה גדול ג"כ פי' בשדה שיש בו שלשה אילנות דיש לו קרקע מ"מ כשאמר בהדיא דמשייר הקרקע ומתלי זה לא בעינן דבלא תנאי נמי אין לו יותר מתחתיהן לפיכך כשהתנה ושייר לעצמו לנטיעי אחי ושייר לעצמו אף מתחיהן וכן אלא דרך ואלא ע"מ שהדיוטות עליונה שני בפ' המוכר את הבית דף סג ומה איתא דתנאי שלא לזרוע לנטעיי מילתא אחי: (ח) בא"ד בעין יפה טפי ממכר דאפילו וכו' כ"ש במקדיש אילן כל"ל ותיבת את נמחק: (ט) בא"ד לטעמיה דאמר במסכת ערכין: (י) ד"ה אינו וכו' בעין בפן יחידי וכו' מן מערכי המלחמה:

מוסף רש"י

דאי לא שייר לימא ליה עקור אילנך וזיל. ואמן סהדי לדעת כן עיכב את האילנות לעצמו שיהו כאן לעולם אף לחזור ולטע אחרים במקומן כדרך שהיה לו כח זה באילנות על עכביו (לקמן עא:). **כרם שהוא נטוע על פחות מארבע אמות.** שאין בין שורה לשורה ד' אמות (ערובין ג:). **אינו כרם.** אלא יער ומותר בכלאים (השב"ם לקמן פפ:). ומותר לזרוע לשם (ערובין ג:). **ורואים את האמצעים.** הנטועין בתוך ריוח הכלאי להיות בין שורה לשורה (שם): כאילו אינם. דכל העומד ליעקר כעקור דמי ומומרא היא גבי כלאים (לקמן פפ:). משפוליה. מקום מושב האילן, עד תהומו (ערכין יד:).

מסורת הש"ס

(א) [נעיל לה: יש"נ], ב) כתיבות דף ח:, ג) [שם ע"ש], ד) [שיך לעמוד הקודם].

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומי לכורכמא: (ב) שם דמהימן רבי תימא הכי נמי מיתקני רבנן מילתא: (ג) שם במשנה עמו במדינה ת"ר יהודה כ"ל ותיכם אמת נמתקן: (ד) שם וילבו ויודעיהו: (ה) רשב"ם ד"ה ולא לא תימא וכו' מאחר שהמרוחזק בו אוכל: (ו) תוס' ד"ה קני וכו' אלא יוכל זה לחפור מגל:

מוסף רש"י

במישלם שניא אליון כו'. דלא מיתחי כהלוקה אלא כלוקח הימנו פירות הגנים הללו בתעות הללו (ב"מ מז.). שלש ארצות לחזקה. שלא אלונות של מ"ש תשובות אלונות זו מזו לענין חזקה כאילו הן אלונות נכריות ואם היה בזו ויחזיק אחר בקרקע שיש לו במכירה אינה חזקה (כתובות יז:). עד שיהא עמו במדינה. או שיהם בגליל או שיהם ביהודה ואפילו הן בשתי עיירות (שם). אפילו יהודה וגליל נמי. הוה ליה למחוי היכי דהוי ומלגא ממי מיהו חזקה (שם). אי קסבר מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה. כגון אם היה בעיר אחת ומיחה שלא בפניו בפני שנים בעיר אחרת (שם). אפילו יהודה ויהודה. בשתי עיירות נמי לא מיהו חזקה, דלא הוה ליה למחוי שלא בפניו (שם). לעולם כו' הויא מחאה. דאחבוך מכרא אית ליה דהני דאמרי בשתיהו מגלו לאחריני וגא הדבר לאזני המחזיק והוה ליה לאחרוני בשעריה (שם). ומשנתינו. דקתני יהודה וגליל לא, בשעת חירום שני. דיכול לומר לא נגלית לי מחאתו שאמור אמר שטרי (שם). ומאי שנא יהודה וגליל דנקיט. אם יש מיכוס נמי מעיר לעיר אפילו שתי עיירות באותה מדינה נמי לא (שם).

מתקיף לה רבא [א]ולימא לי' כורכמא דרישקא זביני לך עקור כורכמא דרישקא וזיל אלא אמר רבא [ב]בבא מחמת טענה אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי [ג] ואי כורכמא דרישקא זבין ליה מאי ה"ל למעבד [ד]איבעי ליה למחויי דאי לא תימא הכי [ה]הני משכנתא דסורא דכתב בה הכי במישלם שניא אלין תיפוק ארעא דא בלא כסף אי כביש ליה לשטר משכנתא ואמר לקוחה היא בידי הכי נמי דמהימן [ו] מיתקני רבנן מילתא דאתי בה לידי פסידא אלא איבעי ליה למחויי הכא נמי איבעי ליה למחויי: **מתני'** [ז]שלש ארצות לחזקה יהודה ועבר הירדן והגליל היה ביהודה והחזיק בגליל בגליל והחזיק ביהודה אינה חזקה עד שיהא עמו במדינה [ח] אחת אמר רבי יהודה לא אמרו שלש שנים אלא כדי שיהא באספמיא ויחזיק שנה [ט] ילכו ויודיעוהו שנה ויבא לשנה אחרת: **גמ'** [י]מאי קסבר ת"ק אי קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה אפי' יהודה וגליל נמי אי קסבר מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה אפילו יהודה ויהודה נמי לא א"ר אבא בר ממל אמר רב לעולם קסבר [יא]מחאה שלא בפניו הויא מחאה ומשנתינו [יב]בשעת חירום שנו ומ"ש יהודה וגליל דנקיט הא קא משמע לן דסתם

מסקיף לה רבא. אמאי קנה קרקע דכנגד האילן מאחר דתנן לא קנה קרקע כלל לא קנה. ודקשיא לכו דכיון דלהתקיים בקרקע זו קנאו נמצא שקנה יניקת הקרקע גם ליטע אחר במקומו של זה אחר שייבש או יקלן: **לימא ליה.** מוכר: **כורכמא דרישקא וזיל.** קרו"ג אורייגנט"ל ורגילים למכרו בקרקע ומניחו עד שיגמור פריו ועוקרו. אף האילן שמכרתי לך לפירותיו הקרקע לא מכרתי לך אלא להניח אילנך בקרקע שלי כל ימי שצריך לקרקע עד שייבש היינו דומיא דכרכום ומאחר שיבש לא תהני לו הקרקע עוד: **עקור כורכמא דרישקא וזיל.** כמו שעוקרים את הכרכום אחר שנתבשל ואינו יכול ליטע כרכום אחר במקומו גם אתה לא תטע אילן אחר במקומו: **אלא אמר רבא.** הכא הוא דקני לקרקע שתחת האילן בגא הוא מחמת הטענה שטוען למוכר בפירות מכרת לי האילן והקרקע שתחתיו ליטע אחר במקומו ובשטר ואכלתיה שני חזקה ולא מזכרתי בשטרי יותר משלש שנים דהשתא לא דמי לכורכמא דרישקא: **א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי.** מאחר שהקונה דקל יחידי נאמן בטענה זו ויטע אחר במקומו אי כורכמא דרישקא זבין ליה אם מכר לו אתם דקל לפירותיו ולא פירש לו קרקע דקיימא לן אין לו קרקע דאם יבש או נעקר לא יטע אחר במקומו: **מאי טוב ליה.** למוכר למעבד שלא יהא זה בא מחמת טענה ויטע אחר במקומו דכל אדם יטעון אחר שלש שנים שפירש לו קרקע מאחר שהוא נאמן בטענתו: **איבעי ליה למחויי.** בתוך כל שלש להודיע שלא מכר לו קרקע אלא כי כורכמא דרישקא ושוב לא יכול לטעון אחר שלש שטר היה לי ואבד דכיון דמיתה בו זה היה לו להזהר בשטרו: **דאי לא פיתא הכי.** דמתאה כי הא גוונא לא הויא מחאה מאחר (ה) שמודה בו שאוכל עכשיו מן הקרקע מן הדין דלא הויא מחאה אלא בטוען פלגיא גזלנא הוא כדלקמן [ע"ב]: מתני' אמרינן בגמרא ארץ ישראל [פ"ג ה"ג] מ"ר אלעזר אפי' שתי אכסניות כגון אלומי וגבורו והירדן מפסיק בינתיים ועומד ורואה אחד מחזיק בשדה שלו אינה חזקה עד שיהא עמו באותה העיר ובאותה מדינה רב אמר עיקר חזקה הכנסת פירות דאפי' ראהו חורש וקוצר ומעמר ודש וזורה וברר ולא ראהו מכניס פירות אינה חזקה עד שיראהו מכניס פירות: **מתני' שלש ארצות.** בארץ ישראל: **לחזקה.** חלוקות זו מזו לענין חזקת שלש שנים כדמפרש ואזיל: **היה.** בעל הקרקע ביהודה והחזיק בגליל שהיה הקרקע בגליל והמחזיק בה אדם שלש שנים בלא מחאה אינה חזקה כדמפרש טעמא בגמרא דסתם יהודה וגליל כשעת חירום דמי שאין שיירות מצויות מזו לזו ולא הויא מחאה בעל הקרקע מחאה שהרי אין מי שיגיד לו למחזיק שמיחה זה ואחר בשטרו דהא אין שיירות מצויות הלכך כיון דאינו יכול למחות אע"ג דלא מיחה לא הפסיד בשתיקתו והיה לו לזה המחזיק ליזהר בשטרו שהרי יודע שאין בעל הקרקע יכול למחות: **עד שיהא עמו במדינה.** כגון שהיה ביהודה בעיר אחת והמחזיק ביהודה בעיר אחרת דכיון דשיירות מצויות הוה ליה למחויי ומדלא מיחה הפסיד: **א"ר יהודה לא אמרו שלש שנים כו'.** לחלוק בא ולומר דאינן חלוקות לחזקה דהיה בגליל והמחזיק ביהודה הויא חזקה ואפילו היה באספמיא שהוא רחוק מהלך שנה מארץ ישראל והמחזיק בארץ ישראל הויא חזקה שהרי לכך האריכו שני חזקה זמן מרובה של שלש שנים כדי שיעור שאם היה באספמיא ואם יחזיק זה בקרקע שלו שנה ובתוך שנה ראשונה יצא הקול ילכו בשנה שניה ויודיעוהו לבעל הקרקע ובשנה שלישית יבא וימחה ובגמרא [נט.] מפרש אי בעי ר' יהודה מחאה בפניו או לא ויותר ממהלך שנה אין דרך אדם להרחיק מביתו ולפי ההוה תקנו וטעמא דר' יהודה לא משום דמלת שנין מיזהר אינים בשטריה אלא כדאמרינן כדי שיהא כו' וטעמא דחזקה לדידיה דלא שביק אינים דאכלוה לארעיה בלא רשותיה ואפילו שעה אחת ושתיק אלא לכך האריכו שלש שנים שפעמים היה המערער רחוק אבל אי הוי המערער בעיר הוי חזקה מיד כדאמרי' לקמן בפירקין [מא.]: **גמ' מאי קסבר תנא קמא.** דר' יהודה: **אי קסבר מחאה.** שמוחה בעל הקרקע במחזיק אפי' שלא בפניו כגון שאינהם דרין בעיר אחת ומיחה בפני שנים מן השוק שלא בפניו של מחזיק אפי' הכי הויא מחאה דאבדן חבלא אית ליה ושמע המחזיק בדבר זה והיה לו להזהר בשטרו ומדלא נזהר הפסיד והלכך קתני עד שיהא עמו במדינה אחת דכיון שאינהם במדינה אחת הויא מחאה אע"פ שאינם בעיר אחת: **אפי' יהודה וגליל נמי.** היה ביהודה והחזיק בגליל מיהו מחאה: **ואי קסבר לא הויא מחאה.** כדקתני דהיה ביהודה והחזיק בגליל אינה חזקה: **אפי' היה ביהודה והחזיק ביהודה.** בעיר אחרת נמי לא מיהו מחאה ואמאי קתני עד שיהא עמו במדינה: **לעולם קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה.** ומשום הכי קתני עד שיהא עמו במדינה. ודקשיא לך אפילו יהודה וגליל נמי מיהו מחאה מתני' בשעת חירום שבין יהודה וגליל ואין שיירות מצויות מזו לזו ואם יתמה יכול לומר לא יצא הדבר לאזניו של מחזיק שיזהר בשטרו והלכך לא הויא מחאה וכיון דלא הויא מחאה של מערער מחאה חזקתו של זה נמי לא הוי חזקה דטעמא דחזקה ג' שנים קונה משום דמאי טעין ליה מחזיק אמאי לא מחית בתוך שלש ואילו הכא לא מצי למטען הכי דהא לא יכול למחות דהא אינה מחאה: **ומ"ש יהודה וגליל דנקט.** דכיון דבשעת חירום מיירי הוא הדין לכל המלכיות שיש חירום בין זו לזו והכי הוה ליה למיתני כל הארצות חלוקות לחזקה בשעת חירום. ואית דמפרשי מ"ש יהודה וגליל דנקט כיון דבשעת חירום מוקמת לה מ"ש יהודה וגליל דלא הויא חזקה אפילו יהודה ויהודה לא מיהוי חזקה ואין נראה בעיני דאם כן הוה ליה למימר כדלעיל אי הכי אפילו יהודה ויהודה נמי לא ועוד דהכי ממתני ר' אבא בשעת חירום שנו שיש חגרה בין המלכיות אבל עיירות של מדינה ומדינה אין ביניהם חגרה:

הא

ד) **קני ליה משיפוליה ועד תהומא.** פירש הקונטרס שאם מת יטע אחר במקומו וקשיא לר"י דנהדיא קתני בהמוכר את הספינה (לקמן דף פח.) גבי קנה ב' אילנות דאם ממו אין לו קרקע ונראה לר"י דלא קני מקום האילן אלא לענין שלא יוכל (ו) לחפור זה אבל מתחתיו דקני ליה עד תהומא ואכתי קשיא לרשב"א מהא דתניא בהמוכר את הבית (לקמן דף עב.) כשהקדים ג' אילנות בזה אחר זה פודה את האילנות בשוויהן ואם היה מקום האילן קדוש כולו היה לו לפדות לפי חשבון בית זרע חומר שעורים בחמשים שקלים כסף דכן הוא הדין כשמקדיש אפי' משהו קרקע עם האילן ואומר ר"י דבלאו הכי דמי רבא מילתיהו דנהרדעי שפיר ולרשב"א נראה דהתם כמ"ד בענין דעה מוכר לפיכך אין קדוש אפי' מקום האילן אבל נהרדעי סברי מוכר בענין יפה הוא מוכר: **ואי כורכמא דרישקא.** לכך נקט כורכמא דרישקא שמתקיים בקרקע ג' שנים דהיינו שני חזקה ודרך להשהותו בקרקע כמו שיכול להתקיים: **אלא כדי שיהא באספמיא.** דעד שס יש מהלך שנה ויותר מכאן אין דרך להרחיק יותר מקרקעו ואם הרחיק יותר לא פלוג: **מחאה שלא בפניו כו'.** תימה דבכל דוכתי נקט מחאה ואמאי לא נקט חזקה שלא בפניו הויא חזקה ויש לומר לפי שהטעם תלוי במחאה ולא בחזקה שאדם המחזיק בקרקעותיו של חבירו אית ליה קלא שהוא חוקר ושואל על נכסיו אבל המחאה אין לה קול כל כך שאין המחזיק מחזר אם מוחה לו בעל קרקע לפיכך אין חזקתו חזקה כשאין יכול לשמוע מחאתו דמה יועיל שמיחה:

דסתם

מחאה מאחר (ה) שמודה בו שאוכל עכשיו מן הקרקע מן הדין דלא הויא מחאה אלא בטוען פלגיא גזלנא הוא כדלקמן [ע"ב]: מתני' אמרינן בגמרא ארץ ישראל [פ"ג ה"ג] מ"ר אלעזר אפי' שתי אכסניות כגון אלומי וגבורו והירדן מפסיק בינתיים ועומד ורואה אחד מחזיק בשדה שלו אינה חזקה עד שיהא עמו באותה העיר ובאותה מדינה רב אמר עיקר חזקה הכנסת פירות דאפי' ראהו חורש וקוצר ומעמר ודש וזורה וברר ולא ראהו מכניס פירות אינה חזקה עד שיראהו מכניס פירות: **מתני' שלש ארצות.** בארץ ישראל: **לחזקה.** חלוקות זו מזו לענין חזקת שלש שנים כדמפרש ואזיל: **היה.** בעל הקרקע ביהודה והחזיק בגליל שהיה הקרקע בגליל והמחזיק בה אדם שלש שנים בלא מחאה אינה חזקה כדמפרש טעמא בגמרא דסתם יהודה וגליל כשעת חירום דמי שאין שיירות מצויות מזו לזו ולא הויא מחאה בעל הקרקע מחאה שהרי אין מי שיגיד לו למחזיק שמיחה זה ואחר בשטרו דהא אין שיירות מצויות הלכך כיון דאינו יכול למחות אע"ג דלא מיחה לא הפסיד בשתיקתו והיה לו לזה המחזיק ליזהר בשטרו שהרי יודע שאין בעל הקרקע יכול למחות: **עד שיהא עמו במדינה.** כגון שהיה ביהודה בעיר אחת והמחזיק ביהודה בעיר אחרת דכיון דשיירות מצויות הוה ליה למחויי ומדלא מיחה הפסיד: **א"ר יהודה לא אמרו שלש שנים כו'.** לחלוק בא ולומר דאינן חלוקות לחזקה דהיה בגליל והמחזיק ביהודה הויא חזקה ואפילו היה באספמיא שהוא רחוק מהלך שנה מארץ ישראל והמחזיק בארץ ישראל הויא חזקה שהרי לכך האריכו שני חזקה זמן מרובה של שלש שנים כדי שיעור שאם היה באספמיא ואם יחזיק זה בקרקע שלו שנה ובתוך שנה ראשונה יצא הקול ילכו בשנה שניה ויודיעוהו לבעל הקרקע ובשנה שלישית יבא וימחה ובגמרא [נט.] מפרש אי בעי ר' יהודה מחאה בפניו או לא ויותר ממהלך שנה אין דרך אדם להרחיק מביתו ולפי ההוה תקנו וטעמא דר' יהודה לא משום דמלת שנין מיזהר אינים בשטריה אלא כדאמרינן כדי שיהא כו' וטעמא דחזקה לדידיה דלא שביק אינים דאכלוה לארעיה בלא רשותיה ואפילו שעה אחת ושתיק אלא לכך האריכו שלש שנים שפעמים היה המערער רחוק אבל אי הוי המערער בעיר הוי חזקה מיד כדאמרי' לקמן בפירקין [מא.]: **גמ' מאי קסבר תנא קמא.** דר' יהודה: **אי קסבר מחאה.** שמוחה בעל הקרקע במחזיק אפי' שלא בפניו כגון שאינהם דרין בעיר אחת ומיחה בפני שנים מן השוק שלא בפניו של מחזיק אפי' הכי הויא מחאה דאבדן חבלא אית ליה ושמע המחזיק בדבר זה והיה לו להזהר בשטרו ומדלא נזהר הפסיד והלכך קתני עד שיהא עמו במדינה אחת דכיון שאינהם במדינה אחת הויא מחאה אע"פ שאינם בעיר אחת: **אפי' יהודה וגליל נמי.** היה ביהודה והחזיק בגליל מיהו מחאה: **ואי קסבר לא הויא מחאה.** כדקתני דהיה ביהודה והחזיק בגליל אינה חזקה: **אפי' היה ביהודה והחזיק ביהודה.** בעיר אחרת נמי לא מיהו מחאה ואמאי קתני עד שיהא עמו במדינה: **לעולם קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה.** ומשום הכי קתני עד שיהא עמו במדינה. ודקשיא לך אפילו יהודה וגליל נמי מיהו מחאה מתני' בשעת חירום שבין יהודה וגליל ואין שיירות מצויות מזו לזו ואם יתמה יכול לומר לא יצא הדבר לאזניו של מחזיק שיזהר בשטרו והלכך לא הויא מחאה וכיון דלא הויא מחאה של מערער מחאה חזקתו של זה נמי לא הוי חזקה דטעמא דחזקה ג' שנים קונה משום דמאי טעין ליה מחזיק אמאי לא מחית בתוך שלש ואילו הכא לא מצי למטען הכי דהא לא יכול למחות דהא אינה מחאה: **ומ"ש יהודה וגליל דנקט.** דכיון דבשעת חירום מיירי הוא הדין לכל המלכיות שיש חירום בין זו לזו והכי הוה ליה למיתני כל הארצות חלוקות לחזקה בשעת חירום. ואית דמפרשי מ"ש יהודה וגליל דנקט כיון דבשעת חירום מוקמת לה מ"ש יהודה וגליל דלא הויא חזקה אפילו יהודה ויהודה לא מיהוי חזקה ואין נראה בעיני דאם כן הוה ליה למימר כדלעיל אי הכי אפילו יהודה ויהודה נמי לא ועוד דהכי ממתני ר' אבא בשעת חירום שנו שיש חגרה בין המלכיות אבל עיירות של מדינה ומדינה אין ביניהם חגרה:

הא

עין משפט נר מצוה

פא א מיי' פכ"ד מהל' מכירה הל' ו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רנח סעיף ט:

פב ב ג מיי' פי"ב מהל' טוען ונטען הל' יח סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סימן קמא סעי' כ:

פג ד מיי' פי"א הל' ה סמג סס טוש"ע ח"מ סימן קמו סעי' ח:

פד ה מיי' שם הל' ב וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' קמג סעי' ח:

לעזי רש"י

קרו"ג אורייגנט"ל. חריש.

רבינו גרשום

מתקיף לה רבא אמאי קנה מקום האילן. לימא ליה. מוכר ללוקח לכורכמא דרישקא זבינא לך. דומיא הוא כעין שמוכר אדם להבירו ירקות של צבע כורכמא דרישקא מעולה שקורין אריינט"ל שלא מכר לו כי אם הצבע עצמה ולא מקום הכורכמא הכי נמי מצי למימר ליה כי יבש האילן אנא הדקל זבינא לך שקול אילנך ועקיר וזיל. אלא אמר רבא. משום הכי קני ליה משיפוליה ועד תהומא בבא הלוקח מחמת טענה שטוען ואמר אילן ומקומו מכר לי והחזקתי בו שני חזקה ולא מיחה במקומו אדם: אי לכורכמא דרישקא. כלומר האילן לבדו כל זמן שלא יתייבש מאי הוה ליה למעבד מה מועיל לו מחאתו והא כשישלמו שני חזקה עדיין לא הגיע זמן לקצור הכורכמא ועדיין ברשותו עומדת הקרקע שתחת הכורכמא וכן נמי האילן ומשום הכי לא מיחה ואמאי כשטוען הלוקח טענת חזקה אמאי הויא חזקה ומשני ודאי הויא חזקה הואיל ולא מיחה דאע"ג דעדיין היה לו לתפוש הקרקע לאחר ג' אפילו הכי איבעי ליה למוכר למחויי בתוך ג' שנים דלא מכר לו כי אם האילן לבדו והיכא דלא מיחה איהו דאפסיד אנפשיה: **פ"סקא** שלש ארצות לחזקה שצריך שיהיו המחזיק והמערער במלכות אחת של הללו ג'. אבל היה העורר ביהודה והמחזיק בגליל אינה חזקה משום דאין שיירות מצויות דליילו ולימרו ליה דהאי אחזיק בשדהו כדי שיבוא רימחה: עד שיהא עמו במדינה. באותו מלכות כמו ביהודה ויהודה דשיירות מצויות ומצי למימחי ולמשלח ליה על ידייהו דהני שיירות ואי לא מיחה הוי חזקה ו) אי לא מיחה הואיל דמחאה שלא בפניו הויא מחאה: אפי' יהודה וגליל נמי (לא) הויא חזקה ואמאי קתני מתני' עד שיהא עמו במדינה:

ו) נגאה דל"ל ואי לא מיחה הוי חזקה הואיל דמחאה וכו'.

דסתם יהודה וגליל בשעת חירום דמי. ואם תאמר ומאי שנא דגבי גט אמר כרים גיטין (ד' ל: ופס ד"ה כיון) המביא גט ממדינה למדינה בארץ ישראל אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם משום כיון דאיכא עולי רגלים משכח שכיחי לקיימו ואפ"ז בזמן שאין בהמ"ק (ה) שכיחי וי"ל דודאי גבי גט מצויין לקיימו אפ' מיהודה לגליל אפי' שהאשה רגילה לחזר אחר עדי קיום אבל הכא אי לאו דשכיחי טובא לעולם לא ישמע מחאתו שאין המחזיק רגיל לחזר אם מוחה לו ואם לאו הלכך בשיירות דעולי רגלים ובתי דינין לא סגי וא"ת והא דאמרי' התם (דף ו.) רב ששת מצריך (ו)(מערבא לערבא) ורבא מצריך אפי' באותה שכונה ופריך והא רבא הוא דאמר אפי' שאין עדים מצויין לקיימו ומשני שאני בני מחוזא דנידי אטו מי נימא דנמחוה מחאה שלא בפניו לא הוי מחאה וילטרך לבא לפניו למחות וי"ל דלא דמי דכשחוטמים על הגט במחוזא והולכין להן אין דרך שיעקרו בעיר אנחנו מתמנו על גט פלוני אבל במחאה דרך הליכתם רגילות לומר פלוני מיחה ושומעין אחרים עד שנשמע בבית המחזיק: **אין** מחזיקין בנכסי בורח. בבורח מחמת ממון איירי דאי מחמת מרדין בהא לא פליג שמואל דדמוכח בסמוך ודוקא בבורח אבל באינים דעלמא הוא חזקה שיכול לבא למקום שמחזיק שם ולמחות אבל בורח אינו רשאי לבא במקום שעומד לא הוא מחאה שלא בפניו וסבר לה כר' יהודה דתניא ויבא לשנה אחרת וימחה משמע שצריך למחות בפניו וא"ת ודלמא ר' יהודה נמי לא בעי מחאה בפניו וה"ק ויבא במדינה שהמחזיק בה וימחה כגון אם הוא ביהודה יבא ביהודה וימחה שאז תשמע מחאתו וכי תימא (ו) וכיון שחזקה נשמעת עד אספמיא גם המחאה תשמע עד אספמיא ואי מחאה שלא בפניו הוי מחאה ליתיב אדוכתיה ולימתי הא ליתא דאי כל מקום שחזקה נשמעת גם המחאה נשמעת אם כן היכי מוכח לעיל דלרבנן מחאה שלא בפניו הוא מחאה אימא דלעולם (ו) דלא הוי מחאה והיה ביהודה והמחזיק ביהודה הוי חזקה לפי שהיא נשמעת ויבא וימחה לפני המחזיק אבל מיהודה לגליל אין החזקה נשמעת ומשום הכי לא הוא חזקה אלא ודאי פשיטא ליה לגמרא דהחזקה נשמעת מרחוק אבל מחאה לא ולהכי מוכח לעיל שפיר דסברי רבנן דהוא מחאה שלא בפניו דאי לא הוא מחאה אלא צריך לבא לפני המחזיק א"כ מיהודה לגליל תהא חזקה כמו שביהודה יש לו לילך ולמחות מיהודה לגליל נמי ילך לפניו וימחה וי"ל מדלא תני ר' יהודה אומר ויבא לשנה אחרת וימחה ויודיעהו שמע מינה שצריך למחות לפניו. ר"י:

ולמחר נקיטנא ליה. נראה לר"י דלא צריך למימר נקיטנא ליה אלא אורחא דמילתא נקט מדלא קאמר רב זביד פלוני גזלנא הוא דאכיל לארעאי בגזלנותא לא הוא מחאה פלוני גזלנא הוא דאכיל לארעאי בגזלנותא ולמחר נקיטנא ליה בדינא הוא מחאה: רב

ומרחיקין מאותו המלכות שדר בה המחזיק אפי'[1] הכי מחזיקין בנכסי בורח דתיהני ליה מחאה כי הך ואע"ג דהכא לא יאמרו לו למחזיק דמבורח חברא אית ליה והלכך כיון דהוא מחאה חזקה נמי הוא חזקה. ושמואל שהיה מקשה על דברי רב ואומר פשיטא וכי למחות לפניו הוא צריך להך רבותא דקאמר רב לא אסיק אדעתיה והלכך פריך שפיר מאי אתא רב לאשמועינן: **אמר רב ענן לדידי מיפרשא לי כו'.** אשיוויא דשיגין אליבא דרב אתא[2] לאשמועינן ולמימר דהך רבותא לא שבירא ליה דשמואל כדמפרש ואזיל והוה מתמה פשיטא: **הלכתא אין מחזיקין בנכסי בורח.** דמחאה שלא בפניו לא הוא מחאה וכיון דלא מצי מערער למחויי מחזיק נמי לא מצי אחזוקי: **ומחאה שלא בפניו הוא מחאה.** והלכך חזקה שלא בפניו הוא חזקה ומשום הכי מחזיקין בנכסי בורח דהא מצי למחויי ומדלא מיחה הפסיד. והיינו דקפריך גמרא תרתי בתמיה משום דקשיא ריבא לפיפא. ומשני לא קשיא כאן בבורח מחמת ממון פסיק רבא הלכתא (ג) שלא בפניו הוא מחאה משום דמצי למחויי וכל מקום שזה יכול למחות חזקתו של חבירו בנכסיו הוא חזקה הואיל ולא מיחה דכיון דמחמת חוב ממון הוא בורח אין זה בורח אלא לאשתמוטי בעלמא עד דהוה ליה ופרע ואינו יכול למחות דכיון דאנוס הוא ואין לו מה לפרוע אין רודפין אחריו ואם נודע מקומו שברח שם אינו חוששין: **כאן בבורח מחמת מרדין.** מחמת ריחת נפשות יכול למחות פן יודע מקום תחנותו וירדוף גואל הדם אחריו כי יחס לבבו והשיגו והרגו וכדידיה קפסיק רבא דאין מחזיקין בנכסי בורח והכי הלכתא: **מרדין.** לשון ריחה בלשון פרס כדאמרינן בהגוזל ומאכיל (ב"ק דף קיז.) השתא פרסאי דקפדי אשפיכות דמים ואמרי מרדין מרדין: **היכי דמי מחאה.** אמחאה שלא בפניו קאי דפסיקנא לעיל דהוא מחאה: **אמר רב זביד.** אמר לסהדי פלניא גזלנא הוא לא הוא מחאה שאפילו אם יאמרו עדים לשון זה למחזיק לא אתי לאזדהורי בשטריה דהא לא ידע אמאי קרי ליה גזלן שיזהר בשטרו: **אבל אמר לו פלניא גזלנא הוא דאכיל לארעאי בגזלנותא.** שהרי לא מכרתיה לו דהשתא הוה ליה לאיזדהורי בשטר מכירה שדה (ד) זה מאחר שערער זה עליו והלכך הוא מחאה: (ה)**ולמחר תבענא ליה בדינא הרי זה מחאה.**

ומאי

עין משפט נר מצוה

פה א ב מי' מ"ש מהלי' טוענו וגזענו הל' ו סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קמו סעיף ח:

פו ג ד מי' פי"ד סה הל' י סמג סה טוש"ע ח"מ סי' קמג סעיף נ:

פז ה ו מי' פי"ח סה הלכה ז סמג סה טוש"ע ח"מ סי' קמו סעיף ד:

רבינו גרשום

ומשני האי דקתני יהודה וגליל לא הויא מחאה משום דבשעת חירום הדרכים שנו ומשום הכי לא הויא חזקה דאי טעין ליה מחזיק אלמלא היית מוחה בתוך ג' הייתי מזהר בשטרא דלא מירכס מצי למימר ליה המערער משום דחרם הדרכים הוא לא הוו שיירות מצריות דאולי ולימחו לך ולהכי לא מחיתי. ומקשה אי הכי מאי שנא יהודה וגליל דנקיט דלא הויא חזקה אפי' יהודה ויהודה נמי לא הויא חזקה הואיל דבשעת חירום הוא ומשני משום הכי נקט [יהודה וגליל] דבשעת חירום דמי דלאו שיירות מצריות: אין מחזיקין בנכסי בורח. דאי ברח אינש ממלכות ואתא אחר והחזיק בנכסיו לא הויא חזקה. (ו) והא אמר ליה לרב דמ"ש הכי אין מחזיקין דמחאה שלא בפניו לא הויא מחאה. והא אמר ר' אבא בר ממל אמר רב לעיל כדמתרץ מתני' דמחאה שלא בפניו הויא מחאה ואמאי אין מחזיקין. רב לטעמיה דתנא דמתני' קאמר. איכא דאמרי כו' ת"ג כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי פשיטא וכי למחויי בפניו הוא צריך וכיון שהוא יכול למחות בכל מקום שהוא ולא מיחה פשיטא דמחזיקין. ורב מאי קמ"ל דמחזיקין אי משום דקסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה והאי לא מיחה להכי מחזיקין והא אמרה רב חדא דזמנא כדאמרינן לעיל. אלא הא קמ"ל רב דאע"ג דמיהה בפני שנים שאינן יכולין לומר לו שאינן עוברי דרכים אפ' הכי הויא מחאה שאם אין יכולין לומר לו לימרו למאן דלימא ליה משום דחברך וכו' אבל אי לא מיחו כלל (אין) מחזיקין: תרתי. בתמי' קאמר כלומר דהני תרי מילי לא מצי קיימי דחדא קשיא לאידך משום דאי אמרינן אין מחזיקין בנכסי בורח משמע משום דמחאה שלא בפניו לא הויא מחאה. והדר תני דהויא מחאה. כאן בבורח מחמת ממון שמחרים לאנשי העיר אין צריך לו להחביא עצמו כל כך והיה יכול למחות שלא בפניו והויא מחאה ואי לא מיחה ולהחזיק אחר בנכסיו הוי חזקה אבל בורח מחמת מרדין שהיה מורד ומחרים למלכות אין מחזיקין בנכסיו משום דאי הוה מיחה יוודע למלכות היכן הוא ויבקשוהו עד שימצאוהו ויהא מסוכן בגופו ומשום

ה) נראה דל"ל דאין מחזיקין מאי קמ"ל דאין מחזיקין משום דמחאה שלא בפניו.

מסורת הש"ס

ה) [נעיל כח: וש"נ], ב) [נקמן נט.], ג) [שיך נע"ב], ד) ל"ל ומדמפרש, ה) ל"ל מתנים. דק"ס, ו) גי' רש"ל משום, ז) כ"מ [מיפלגוי], ח) [שיך לקמ נט.], ט) [ל"ל משכונה נשמוכה].

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאמר רב ענן כ"ג גירסת רשב"ם אמר רב ענן: (ב) שם פליגא גזלנא הוא דקאכיל לה לארעאי: (ג) רשב"ם ד"ה ומחאה וכו' רבא אלמא מחאה שלא בפניו וכו' לעולם הוא דאין: (ד) ד"ה אבל וכו' שזה זו מאחר: (ה) תוס' ד"ה דסתם וכו' כיון המקדש קיים כיון וכו' וי"ל דודאי גבו עדים מצויין לקיימו וכו' אם מוחה לו אם לאו הלכך בשביחות דעולי רגלים: (ו) ד"ה אין וכו' וכו' תומא כיון כ"ל ואות ו' נמחק: (ז) **באר** אימא דלעולם לא כ"ל ואות ד' נמחק:

מוסף רש"י

חברך חברא אית ליה. ואמרו זה לזה והדבר בא לאחוני ואינו יכול לומר אילו שמעתי הייתי מוחה בראיית זכותי (לעיל כח:). ומחאה שלא בפניו הויא מחאה. ולא בעינן שיאמר שלאחר למחות בפניו, אלא מכיון שמיחה שלא בפניו הויא מחאה, שהרי יכול הדבר לבא לאחוני ואפילו לא ידע המחזיק מחאתו של מערער לא חיישינן מאחר שמיחה זה כהוגן (לקמן לט ב).

ולמחר תבענא ליה (ו) בדינא הויא מחאה אמר לא תימרו ליה מאי אמר רב זביד הא קאמר לא תימרו ליה רב פפא אמר אלדידיה לא תימרו ליה לאחריני אימרו להו (ז) חברך חברא אית ליה חברא דחברך חברא אית ליה אמרו ליה לא אמרינן ליה אמר רב זביד הא קא אמרו ליה לא אמרי' ליה רב פפא אמר בלדידיה לא אמרי' ליה לאחריני אמרי להו חברך חברא אית ליה חברא דחברך חברא אית ליה אמר להו לא תיפוק לכו שותא אמר רב זביד הא קאמר לא תיפוק לכו שותא אמרו ליה לא מפקינן שותא אמר רב פפא הא קאמרי ליה לא מפקינן שותא רב הונא בריה דרב יהושע אמר (ח) כל מילתא דלא רמיא עליה דאינישׁ אמר לה ולאו אדעתיה: אמר רבא אמר רב נחמן מחאה שלא בפניו הויא מחאה איתיביה רבא לרב נחמן אמר ר' יהודה לא אמרו שלש שנים אלא כדי שיהא באספמיא ויחזיק שנה וילכו ויודיעוהו שנה ויבא לשנה אחרת ואי ס"ד מחאה שלא בפניו הויא מחאה למה לי למיתי ליתיב התם אדוכתיה ולימחי התם (ט) עצה טובה קמ"ל דניתי ונשקול ארעא ופירי מדקא מותיב ליה רבא לרב נחמן מכלל דלא סבירא ליה דמחאה שלא בפניו הויא מחאה (י) והאמר רבא מחאה שלא בפניו הויא מחאה בתר דשמעה מרב נחמן אשכחינהו ר' יוסי בר' חנינא לתלמידיו דר' יוחנן אמר להו מי אמר (כ) ר' יוחנן מחאה בכמה ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן מחאה (ה) בפני שנים ר' אבהו אמר ר' יוחנן מחאה בפני שלשה לימא בדרבה בר רב הונא קא מיפלגי (כ) דאמר רבה בר רב הונא (ל) כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא לית

ומי לא אמר למחר תבענא ליה בדינא ומפיקנא מיניה אלא פלוגי גזלן דקאכיל לארעאי בגזלנותא בלבד הרי הוא כגוזלן פגם בחבירו ולא כמוסר עדות ואינה מחאה כן פר"ח. ל"א שמעתי משמועת רבי יעקב בר יקר ועיקר פלוגיא גזלנא הוא ואפי' הזכיר על קרקע זה שמחזיק לאו מחאה היא שהרי לא מיחה מחמת עצמו והרי הוא כמי שאמר פלוגי מחזיק בקרקעות של אחרים ולפוגמו מתכוין ולא לערער שהרי אינו מזכיר שהוא שלו אבל אם פירש דקאכיל לארעאי בגזלנותא הרי מיחה מחמת עצמו והודיע שהקרקע שלו מחזיק בעולה והויא מחאה ואע"ג דלא סיים למחר תבענא ליה בדינא ופירוש הוא למאי דקאמר דקאכיל לארעאי בגזלנותא: **אמר.** לעדים לא תימרו ליה מחאה זו: **אמר רב זביד הא קאמר כו'.** ולא הויא מחאה דהא לא אמרו ליה עדים תו: **רב פפא אמר.** לעולם מחאה הויא דהכי קאמר להו לעדים לדידיה לא תימרו אבל לאחרים תימרו וכיון שיאמרו לאחרים יחזרו אותן אחרים ויאמרו לו לחברך חברא אית ליה כו': **אמרו ליה לא אמרינן ליה.** לא קאי אהיכא דאמר להו לא תימרו ליה דהא ברב זביד אפי' שתקו לא הויא מחאה וכל שכן הכא היכא שהשיבו כדבריו אלא מילתא בלחי נפשיה היא וקאי אהיכא דאמר להו מחאה גמורה וליוסי לומר לו והם ענוהו לא אמרי' ליה ולא חזר ומיחה אחרי כן בפני עדים אחרים: **אמר רב זביד הא קאמרי ליה לא אמרינן ליה.** וכיון שלא יאמרו לו היה לו לזה למחות עוד בפני אחרים שיאמרו לו והם לא מיחה אחרי כן הפסיד: **רב פפא אמר.** אין צריך למחות עוד בפני אחרים דמחאה מעלייתא היא דהכי קאמרו ליה לדידי' לא אמרינן שלא נלך עד מקומו: **לאחריני אמרינן כו'.** רב פפא קא דייק לא תימרו ליה לא אמרינן ליה דמשמע (ג) לא אמרי' ליה אבל לאחריני אמרי מדלא אמר לא תימרו: **לא תיפוק לכו שותא.** לא יצא דבר מפיכם דמשמע לא לו ולא לאחרים: **שותא.** דיבור כמו שותא דינוקא בשוקא או לאבוה או לאמא (סוכה דף מו:): **אמר רב זביד הא קאמר כו'.** ואינה מחאה: **אמרו ליה לא מפקי' שותא.** לא קאי אהיכא דאמר להו לא תפיק לכו שותא דהתם כ"ע לא פליגי דלא הויא מחאה בין לא אהדרו ליה בין לא אהדרו ליה שוש דיבור ומילתא בלחי נפשיה הוא (ח) וכגון שנוה אותם לאמר לו והם אמרו לא מפקינן שותא אמר רב פפא הכא ודאי מודינא דלא הויא מחאה דהא קאמרי כו' דמשמע לא לו ולא לאחרים: **אמר רב הונא בריה דרב יהושע.** הלי נמי מחאה הויא דכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש שאינה מוטלת עליו (ד) לברר וגם אינו מפסיד אם אומר אם לא אומרה אמר לה לבני אדם ולאו אדעתיה כלומר אינו נותן אל לבו שקיבל (ה) הדבר עליו ולכך אינו צריך למחות בפני אחרים שהרי מיחה בפני בני אדם שיכולין לומר לו. והלכתא בין אמר הממחה לא תימרו ליה מידי מהני מילי למחזיק ובין אמרו לא מפקינן שותא בכולהו הויא מחאה בר מדאמר להו הממחה דלא תיפוק לכו שותא דלא הויא מחאה וכן פסק ר"ח: ה"ג **אמר רבא אמר רב נחמן מחאה כו'.** ואע"ג דאותביה רבא לרב נחמן שיטת גמרא היא בהרבה מקומות כן. והכי פי' כי שמעה רבא מרב נחמן להך מילתא דאמרינן בה אמר רבא אמר רב נחמן מיטת גמרא היא אבל אשי סידר גמרא הוא דקאמר אמר רבא אמר רב נחמן וגם מפרש הקושיא אחרי כן שהקשהו: **מחאה שלא בפניו הויא מחאה.** ולא נצינן שישלח שלוחו למחות בפניו אלא מכיון שמיחה שלא בפניו הויא מחאה שהרי יכול הדבר לבא לאזניו ואפי' לא ידע המחזיק מחאתו של מערער לא חיישינן מאחר שמיחה זה כהוגן: **איתיביה רבא לר"ג אמר רבי יהודה כו'.** ולא קשיא אדפריך מסיפא לסייע מריש דהא אוקימנא מחאה שלא בפניו הויא מחאה איכא למימר דרבא מוקי לה לריש במילי אחרי: **אלא כדי שיהא כו'.** טעמא דרבי יהודה לאו משום דמלת שנים מיזדהר אינים בשטריה אלא כדמפרש כדי שיהא כו' וטעמא דחזקה לדידיה משום דלא שכיח אינים דאכלי ארעיה בלא רשותו אפי' שעה אחת ושתיק אלא לכך האריכו שלש שנים שפעמים שהמערער רחוק מהלך שנה ולא יבא ערעור שלו לאזניו עד ג' שנים ולאיפלוגי אמ"ק אמת דלא מיישינן לשעת חירום וחזקה בפניו מיד הויא חזקה הואיל ולא מיחה מיד מדתלי טעמא באספמיא (ו) לקמן בפרקין [מא.]: **ויבא לשנה אחרת.** קס"ד דרבא דוקא קאמר (ז) שיבא המערער עצמו וימחה בסוף ג' בפניו של מחזיק אלמא מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה והלכך חזקה שלא בפניו לא תיהוי חזקה. ואע"ג דלרבי יהודה הויא חזקה בהכי לא סבירא ליה כרבי יהודה דר' יהודה מצריכו ליכך ולערער ולרבא לא נצריכנו אלא מתוך שאינו יכול למחות באספמיא גם המחזיק לא יכול להחזיק: **ואי ס"ד.** דאין צריך לשלוח שליח ולמחות בפניו בעדים אלא ימחה במקום שהוא שם ואם יבא הדבר לאזניו יבא למה ליה למיתי עד מקום המחזיק או לשלח שלוחו למחות בפניו: **ליתיב אדוכתיה.** באספמיא ולימחי בפני עדים שהרי יכולין לבא ולומר לו (ח) בסוף ג' אם ירצו: ומשני **עצה טובה קמ"ל דנייתי.** הוא עצמו ונשקול קרקע ופירותיו מיד המחזיק שאם ימחה במקומו ולא יבא ויוציא עכשיו מידו הפירות שאכל המחזיק יוציא ממנו בטורח דקשה גזל האכל [חולין פט.]. ומיהו לאו דוקא מצריך ליה רבי יהודה לבא אלא הכי קאמר לא אמרו לצריך ג' שנים אלא כדי שאם יהיה המערער באספמיא ומשהחזיק זה יצא הקול ויודיעוהו בשנה שניה וימחה בתחלת שלש ויוכל הדבר לבא לאזניו של מחזיק בסוף שנה שלישית ואז יש הנאה למערער שאם ירצה הוא עצמו לבא בסוף שלש ויקח קרקע ופירות מעכשיו אלא דין ודברים: **והא אמר רבא מחאה שלא בפניו הויא מחאה.** לעיל [לח:] פסק רבא הלכתא הכי: ומשני **בתר דשמעיה מרב נחמן.** ותירץ לו תשובה שהשיבהו פסק רבא הכי: ס"ג **מי שמיע לכו מרבי יוחנן מחאה בכמה.** בפני כמה בני אדם: **כל מילתא.** של גנאי: **דמתאמרא באפי תלתא ליה בה משום ליצנא בישא.** אם יחזרו ויאמרו לזה כך אמר פלוני עליך. וטעמא דכדמפרש בערכין בים בערכין [טו.] מ"ט חברך חברא אית ליה ואמר אחיי התם [טו:] דכל מילתא דעבידא לאיגלויי ליה בה משום ליצנא בישא. והלכך גבי מחאה נמי מילתא דעבידא לאיגלויי בעינן כדי שיזהר המחזיק בשטרו ולהכי פליגי מ"ד בפני שנים ליה דרבה בר רב הונא דבעי תלתא דהא אפי' בתרי עבידא לאיגלויי והויא מחאה בפני שנים ועיין

רב פפא אמר לדידיה לא תימרון לאחריני תימרון. נראה לר"י דרב פפא אית ליה שפיר דשמועה לא אמר לעיל מיחה בפני בני אדם שאין יכולין לומר לו לא הויא מחאה דהתם מיירי בחולה וחקן שלעולם לא יצא למקום שמחזיק שם אבל הכא יכלו למקום המחזיק ויגידו לבני העיר ויאמרו לו והויא מחאה: **ליתיב** אדוכתיה ולימחי. תימה אדפריך מר' יהודה לסייעה מרבנן דמוכח לעיל דסברי מחאה שלא בפניו הויא מחאה ואור"י דרבא היה טועה וס"ד דבכל מקום שהחזקה נשמעת גם המחאה נשמעת וכמו שהחזקה (ט) מיהודה לאספמיא ה"נ מחאה ואפילו הכי ס"ר יהודה שיבא בפניו וימחה ורבנן סברי אפי' מיהודה לגליל אין החזקה נשמעת לכך לא הוי חזקה אבל מיהודה ליהודה נשמעת והוי חזקה עד שיבא בפניו וימחה ולכ"ע שלא בפניו לא הוי מחאה ורב נחמן דאיצטריך לשנוי עצה טובה קמ"ל ולא שני ליה דלא מצי למיתב אדוכתיה לפי שהמחאה אינה נשמעת אלא באותה מדינה משום דאכתי תקשי ליה אמאי מצריך רבי יהודה לבא לבניו ילך עד המדינה שהמחזיק שם וימחה דמדלא קתני ויבא לשנה אחרת וימחה ויודיעוהו משמע שצריך לבא לבניו כדפרישית: **ה"ג מכלל דלא סבירא ליה הא אמר רבא מחאה שלא בפניו.** ולא גר' והא אמר רבא אמר ר"נ: ליית

(ו) [לעיל כח: וש"נ], (ז) [שבועות לד: מא: מכ.], (ח) [לעיל כח: וש"נ], (ט) [לעיל לח:]. (י) ערכין טז..

הגהות הב"ח

(ו) גמ' תבענא ליה לדינא: (ב) שם מי אמר לבו ר' יוחנן: (ג) רשב"ם ד"ה לאחריני וכו' דמשמע ליה לא אמרינן אבל: (ד) ד"ה אמר רב הונא וכו' שאינה מוטלת עליו (לכחל) תו"ת וע"ב ס"א לכסויא: (ה) בא"ד אינו נותן אל לבו שקיבל עליו לכסות הדבר והלכך וכו' מהני מילי למחזיק וכיון א"ל לא אמרי' ליה וכיון אמרו לא מפקינן שותא: (ו) ד"ה אלא וכו' באספמיא כדאמרינן לקמן: (ז) ד"ה ויבא לשנה וכו' דוקא קאמר רבי יהודה שיבא: (ח) ד"ה ליתיב וכו' ולומר לו בתוך ג': (ט) תוס' ד"ה ליתיב וכו' וכמו שהחזקה נשמעת מיהודה:

הגהות חו"י

א) רשב"ם ד"ה אמרו ליה כו' והכא אירי שלוה אותם כל"ל:

מוסף רש"י

כל מילתא דמתאמרי באפי תלתא. כשהעלים אמריה בפני שלשה הגלה אותה אינו לשון הרע, שזה גילה תחלה דעתו שאם תגלה אותו אינו חושש, דמידע יש לסיפה להבנות, דחבכך חברא אית ליה חה לחבירו עד שיודע (ערכין טז..).

עין משפט נר מצוה

פח א ב ג ד מיי' פי"ח מהל' טוען ונטען הל' ו וס"ו הלכה ד סמג עשין לה טוש"ע מ"מ סי' קמו סעיף ג וסי' עט סעיף יא:

פט ה מיי' פי"ח מהל' טוען ונטען הל' ח טוש"ע שם סעי' א:

צ ו מיי' פ"ז מהל' דעות הלכה ה סמג לאוין טו:

רבינו גרשום

הכי לא מיחה ואין מחזיקין בנכסיו. לא הויא מחאה דמילי בעלמ' קאמר אבל כי אמר להו למחר אתבעיה בדינא הויא מחאה דקאמר להו דאין דעתו למחול. אי אמר להו לא תימרו ליה דמחיתי אמר רב זביד הא קאמר לא תימרו ליה ולא הויא מחאה ומחזיקין. אמר רב פפא ודאי הוי מחאה דהכי אמר לה המערער לעדים לדידיה לא תימרו ליה הא לאחריני אימרו: אמרו ליה העדים למערער לא אמרינן ליה לפלוני דמחית. אמר רב זביד הא קאמרו לא אמרינן ליה ולא הויא מחאה. אמר לעדים לא תיפוק לכו שותא כלומר לא תוציאו דבר מפיכם לשון אדם שמחיתי. אמר רב זביד הא קא מזהיר דלא תפיקו שותא ולא הויא מחאה. הא דקא מזהיר המערער הכי לעדים משום דחשב בדעתיה אמחה ואזהיר להו דלא לימרו הכים ולמחר אוציא עדי מחאה ואגבה הפירות ותיקון הקרקע. ואי אמרי לא מפקינן שותא. הא אמר' וכו' ולא הויא מחאה. אמר רב הונא אפי' הכי הויא מחאה משום דכל מלתא דלא רמיא עליה דאינש שאינו מוזהר שלא יאמר אומרה ולאו אדעתיה. אמר ר' יהודה לא אמרו שלש שנים אלא כדי שיהא באספמיא ויחזיק שנה וילכו ויודיעוהו שנה ויבא לשנה אחרת ואי ס"ד מחאה שלא בפניו הויא מחאה למה לי למיתי ליתיב התם אדוכתיה ולימחי התם עצה טובה קמ"ל דניתי ונשקול ארעא ופירי מדקא מותיב ליה רבא לרב נחמן מכלל דלא סבירא ליה דמחאה שלא בפניו הויא מחאה והאמר רבא מחאה שלא בפניו הויא מחאה בתר דשמעה מרב נחמן אשכחינהו ר' יוסי בר' חנינא לתלמידיו דר' יוחנן אמר להו מי אמר ר' יוחנן מחאה בכמה ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן מחאה בפני שנים ר' אבהו אמר ר' יוחנן מחאה בפני שלשה לימא בדרבה בר רב הונא קא מיפלגי דאמר רבה בר רב הונא כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא ליה דאמר לדידיה לא תימרון לאחריני תימרון. נראה לר"י דרב פפא אית ליה שפיר דשמועה לא אמר לעיל מיחה בפני בני אדם שאין יכולין לומר לו לא הויא מחאה דהתם מיירי בחולה וחקן שלעולם לא יצא למקום שמחזיק שם אבל הכא יכלו למקום המחזיק ויגידו לבני העיר ויאמרו לו והויא מחאה: ליתיב אדוכתיה ולימחי. תימה אדפריך מר' יהודה לסייעה מרבנן דמוכח לעיל דסברי מחאה שלא בפניו הויא מחאה ואור"י דרבא היה טועה וס"ד דבכל מקום שהחזקה נשמעת גם המחאה נשמעת וכמו שהחזקה מיהודה לאספמיא ה"נ מחאה ואפילו הכי ס"ר יהודה שיבא בפניו וימחה ורבנן סברי אפי' מיהודה לגליל אין החזקה נשמעת לכך לא הוי חזקה אבל מיהודה ליהודה נשמעת והוי חזקה עד שיבא בפניו וימחה ולכ"ע שלא בפניו לא הוי מחאה ורב נחמן דאיצטריך לשנוי עצה טובה קמ"ל ולא שני ליה דלא מצי למיתב אדוכתיה לפי שהמחאה אינה נשמעת אלא באותה מדינה משום דאכתי תקשי ליה אמאי מצריך רבי יהודה לבא לבניו ילך עד המדינה שהמחזיק שם וימחה דמדלא קתני ויבא לשנה אחרת וימחה ויודיעוהו משמע שצריך לבא לבניו כדפרישית: **ה"ג מכלל דלא סבירא ליה הא אמר רבא מחאה שלא בפניו.** ולא גר' והא אמר רבא אמר ר"נ: ליית

ל) ל"ל לא אמרו וכו' אלא כדי שיהא באספמיא וכו' משום שמקום וכו'. ג) נראה דל"ל ואי מתאמרא וכו'.